

וק"ו שהיו ששה בכרס אחד, לזה הודיענו שהיו כלם חזקים בכח גדול והטעם לפי שהיו יולדות בשדה ותאומות יכסיומו תבלעמו ארץ וכמ"ש על גבי חרשו חורשים וה' ברחמיו שולח מלאכיו לגדלם ולהניקם כמשז"ל וכיון שהיו מגודלים בנעוריהם ממלאכי עליון היו חזקים וכחם גדול, וזאת לפנים פירשנו בעניותנו ותמלא הארץ אותם שהיו מניחים אותם בשדות ושם גדלים ונבלעים בקרקע כמשז"ל ע"פ על גבי חרשו חורשים וכאמור וז"ש ותמלא הארץ ממש אותם, ולפי דרכנו אפשר לפרש פרו וישרצו וכו' שהיו יולדות ששה בכרס אחד כמו שפירשו רז"ל על פ' זה, וכי תימא א"כ יהיו חלולים כדרך התאומים לז"א לא כי אלא ויעצמו במאד עצומים בכח גדול, והטעם לזה ותמלא הארץ אותם שהיו יולדות בשדה ונגדלים ע"י המלאכים וזה גרם להם שהיו עצומים בכח גדול.

וזהו שאמר רבבה כצמח השדה נתתיך כצמח השדה דייקא כך היו יולדות בשדה ונבלעים ותרבי ששה בכרס אחד וע"י שהייתם בשדה וגדלים ע"י מלאכים לכן ותגדלי בכח שהיו גבורים וחזקים כדבר האמור.

וּנְצַעֲק אל ה' אלהי אבותינו וכו' במס' ערובין דף ס"ה ע"א אמר רב ששת משם ראב"ע יכולני לפטור את כל העולם כלו מן הדין מיום שחרב בית המקדש ועד עכשיו שנא' לכן שמעי נא זאת עניה ושכורת וכו' מתיבי שכור מקחו מקח וכו' הרי הוא כפקח לכל דבריו אלא שפטור מן התפלה מאי יכולני לפטור דקאמר מדין תפלה, והגאון מהר"ר נפתלי בשם הגאון זקנו זכרם לברכה דקדק דהא יכולני לפטור מן הדין קאמר ואיך משני דיכולני לפטור הוא מדין תפלה ופירש במ"ש שם בעירובין דף מ"א ת"ר שלשה דברים מעבירין את האדם על דעת קונו ואלו הן עכורים ורוח רעה ודקדוקי עניות למאי נפקא מינה למבעי רחמי עליהו, למדנו מכאן שהעניות מעביר את האדם על דעת קונו ופטור שהוא אנוס אמנם הוא חייב שלא התפלל על זה וכדמפרש למאי נפקא מינה למבעי רחמי עליהו, ומעתה אתי שפיר מאי דקאמר יכולני לפטור את כל

אמנם ה' ברחמיו הרבה אותם מאד מאד וע"י הרבוי יצאו כמשז"ל ואפשר שזה רמז בע' נפ"ש גי' ת"ל ירדו אבותיך מצרימה שדעתם היה להשלים ת"ל שנה והראיה משה רבינו שכך סבר וזה רמז בר"ת בע' נפש ירדו אבותיך שהוא ר"ת נביא רמז למשה רבינו ע"ה והלך יעקב אע"ה כפרה הנמשכת אחר ולדה שיוסף היה במצרים כמו שארז"ל וזה רמז ס"ת בשבעים נפש ירדו אבותיך ס"ת משוך, ועכ"ז ועתה שמך ה"א כככבי השמים לרוב רמז דע"י ריבויים יצאו ברד"ו שנה וכל הטובה הזו בשביל השכינה שהיא עמך וזה רמז לרוב גימט' רחל רמז לשכינת עזנו.

וּאֹמְרוּ שמך ה"א כככבי השמים לרוב הגם שנודע מנינם עתה אפשר במה שפירשו כת הקודמים מ"ש פ"ב דיומא כתיב והיה מספר וכתוב אשר לא ימד ולא יספר כאן בעושים רצש"מ כאן כשאננם עושים רצש"מ ויש לחקור דאמרינן פ"ב דקדושין האומר לאשה התקדשי לי ע"מ שאני צדיק גמור והוא רשע מקודשת שמא הרהר תשובה בלבו אלמא בהרהור תשובה נעשה צדיק וא"כ אם ישראל לא היו עושים רצונו של מקום וכמו רגע הרהרו תשובה בלבם ונעשו כלם צדיקים גמורים ועושים רצונו של מקום איך כרגע אחד יתקיים אשר לא ימד ולא יספר, וניחא להו דכשאננם עושים רצונו של מקום כל א' נחשב אחד פשוט, אך כשעושים רצונו של מקום כל א' נחשב להרבה אנשים כמו שאמרו גבי יאיר בן מנשה שהיה שקול כרובה של סנהדרין וכיוצא ולפי חשיבותם קרי בהו לא ימד ולא יספר עד כאן דבריהם ז"ל, ולצד זה אמר ועתה שמך ה"א כככבי השמים לרוב שמך מלשון שומא כמו שדרשו רז"ל על פסוק ושם דרך אראנו בישע אלהים וזה שהקב"ה מחשיב אתכם לסך עצום אשר לא ימד כככבי השמים לרוב מצד גדולת נשמתכם ועליונותה המופלא ודוק.

גדול ועצום שנאמר ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אותם, אפשר דדרך התאומים להיות חלשים אכ"ן ורכי"ן, וזהו תאו"ם אל תאו"ם בשני תאומים

העולם כלו מן הדין וכונתו מכל דין שבעולם כמו שהוא פשט הלשון דהרי הם עניים ודקדוקי עניות מעבירין את האדם על דעת קונו והוא אנוס ואם נפשך לומר דעדיין הם מחויבים דהו"ל למבעי רחמי לז"א ושכורת וכו' ושכור פטור מן התפלה ומאחר שהוא פטור מן התפלה פטור מן כל דין דאנוס הוא ואינו יכול להתפלל דשכור הוא וזאת תורת העולה שהוא פטור מן הכל עכ"ד והבאתיו אני עני בקונטרס שמחת הרגל ובזה פירשתי הפסוק הזה ע"ש באורך וס' סמיכת חכמים אין בידי כעת.

אך עתה אומר דעפ"ז נחא לשון התלמוד דקאמר מאי יכולני לפטור דקאמר מדין תפלה והוי ליה למימר מאי מן הדין דקאמר מדין תפלה ומאי אית ליה למינקט מ"ש יכולני לפטור והלא כל עצמו אינו אלא על מן הדין דקאמר ויותר צודק היל"ל מאי מן הדין מדין תפלה ולפי שיטת הרב נחא דאי הוה נקט מאי מן הדין מדין תפלה היינו סוברים דלא פטר אלא מדין תפלה לחוד והוה קשיא לן דאיך נקט מן הדין סתם ועל מי סמך שנבין דכונתו על דין תפלה לחוד, ולזה בדקדוק אמר מאי יכולני לפטור כלומר דמה שאמר מן הדין כדקאי קאי שהוא לכל דין אלא שהוא בטענת שפטור מדין תפלה כדתרגמה הרב ז"ל.

אמנם יש לדון בזה דראב"ע רצונו לפטור את כל העולם שהם שכורים ועניים והם אנוסים וא"ת ליבעי רחמים פטורים להתפלל שהם שכורים והרי כל י"ש בגלותם מתפללים תדיר ג' תפלות ובתי כנסיות ובתי מדרשות יוכיחו מלאים על כל גדותם מישראל מתפללים וקורין וא"כ הדר דינא דה"ל להתפלל על העניות נמי ועל כל צרתם ולית להו פטריי מדין שכור שפטור להתפלל, שהרי הם מתפללים תמיד שלש איבעיו"ת ביום ואמרינן יתפלל אדם כל היום כלו, ואפשר לומר דכיון דלפי האמת הם פטורים מתפלה כדין שכור, ומה שמתפללים הוא לפנים משורת הדין, אינם מתחייבים על שלא התפללו על העניות כיון שמן הדין פטורים משום תפלה, ואף דמתפללים הוא לפנים משורת הדין ואין

לחייבם על שלא עשו לפנים משורת הדין למבעי רחמי על העניות דלא שייך חיוב אלא בדבר שהוא חייב מן הדין ולא נחייבהו משום דהו"ל לעשות לפנים משורת הדין, ואפשר שזהו דקדוק דברי ראב"ע שאמר לפטור מן הדין כלומר דוקא מן הדין גמור אבל יש קצת פקפוק על מה שנהגו לפנים משורת הדין, ומיהו מן הדין הם פטורים כדאמרן.

וזה אפשר מ"ש דהע"ה מזמור נ"ה מקול אויב מפני עקת רשע וכו' ואימות מות וכו' אני אל אלהים אקרא וה' יושיעני ערב ובקר וצהרים אשיחה ואהמה וישמע קולי, הכונה דהיה הצרה גדולה יותר מגלות שנחשב לשכור וגם בצרה גדולה שמעביר על דעת קונו, ועם כל זה אני אל אלהים אקרא מדת הדין כי אנוס אני מרוב הצרה ופטור מתפל' ועם כל זה אני מתפלל ובכח זה אתפלל גם למדת הדין, אמנם וה' יושיעני רחום בדין כי וה' הוא ובית דינו כמשאול ולא חימא שעתה נתחזקתי להתפלל דוקא אין זה כי בכל צרותי ערב ובקר וצהרים אני מתפלל ויען כי אני פטור מהכל ועושה לפנים מש"ה וישמע קולי.

והנה במצרים עדיין לא נצטוו בתורה ומצות ובכלל הוא שאין מצווים בתפלה, ועוד שהם שכורים בגלות והם פטורים מתפלה אפי' אחר שיהי' מצווים וז"ש ונצעק אל ה"א וישמע קולנו דייקא שאין אנו מצווים להתפלל וגם וירא את עניינו שאנו עניים ואת לחצנו בגלות מר וקשה וא"כ אנו פטורים שאנו אנוסים ושכורים ועם כל זה אנו צועקים הגם ששכור פטור מתפלה ולכן וישמע קולנו.

וישמע ה' את קולנו כמ"ש וישמע אלהים את נאקתם וכו' וירא את עניינו זו פרישות דרך ארץ כמ"ש וירא אלהים את בניי וידע אלהים, אפשר לומר במה שכתבנו בסמוך דהיו עניים ושכורים מהגלות והם אנוסים ופטורים לכן וישמע אלהים את נאקתם אפי' מדת הדין שמע נאקתם, וז"ש וישמע ה' את קולנו כמו שנאמר וישמע אלהים את נאקתם וכו' וירא את עניינו זו פרישות דרך ארץ ועכ"ז היו גדורים בעריות

מכות הביא הקב"ה על המצריים ופי' רבינו עובדי' ז"ל נעשו לאבותינו במצרים שניצולו מהמכות, ולפי האמור א"ש דכבר טעמו טעמן ונימוקן וניצולו מהם וכבר הארכתני בזה בעניותי בקונט' חסדי אבות על משנה זו ע"ש, ומלבד הטעם הפשוט כי האלהים עשה שידעו כמה וכמה לוקים המצריים צער בנגע עוד אפשר לתת טעם לפי מ"ש הרב החסיד המופלא מהר"ם נ' מכיר ז"ל בסדר היום דעשר מכות הם כנגד עשרת הדברות וכמו שנביא דבריו בקצור בסמוך בס"ד, לכן ישראל שיצאו ממצרים לקבל התורה ועשר' הדברות ידעו עונש העובר על עשרת הדברות והמקיימם ניצול מהמכות אשכולות מרורות האלו לכן כרגע טעמם וניצולו.

ד. אפשר כי הם המצריים בוטחים במזל טלה וסברו כי הוא יכה לישראל בדם גימטריא טלה לכן לקו בראשונה בדם גימטריא טלה וכבר נכתב באורך בזרוע ימין בס"ד. והרב סדר היום כתב שמכה זו כנגד דיבור אנכי שהיאור אלוה של מצרים ולקה ונבאש סר"ח העודף כי כל אלהי העמים אלילים וכנגד זה ציוה לישראל דיבור אנכי ה' אלהיך עכ"ד ח"ש אשר הוצאתיך מארץ מצרים שעשיתי שפטים באלהיהם להודיעכם כי אין בהם ממש וה' הוא האלהים אין עוד, ואפשר דהפיכת היאור לדם רמז להם כי היו כפויי טובה עם יוסף הצדיק שהרבה להטיב עם כלם ולהחיותם והם גזרו על ישראל והרגו מהם בבנין מהם בשחיטת התנוקות כמשז"ל מלבד האכזריות הגדול בשעבוד לכן המים שהם חיות האדם נהפכו לדם מדה כנגד מדה וזה רמז הפ' ויהי הדם בכל ארץ מצרים הדם אותיות מדה כי המכות היו מדה כנגד מדה, ואפשר דרמז זה ביאור כי הוא רמז ליוסף הצדיק כמ"ש בזה"ק ח"א דף קצ"ג ע"ב והנה עומד על היאור חלמא דיוסף הוה בגין דכל נהר דיוסף הצדיק איהו וכו' דכתיב וכו' כנהר שלום, ולזה הפך מי היאור לדם כשם שהם שכחו מעשה יוסף וגמלו לו רעה, ובהגהת הזהר הנדפס מחדש כתוב משם הרמ"ז ז"ל דמילוי נהר גי' שלום וכו' ושם כתוב הגהתי ומ"ש שם בשם הרב ש"ך דחילוף

וירא אלהים את בני ישראל כלם מיוחסים וידע אלהים לשון חיבתו, וכמ"ש במדבר רבה פ"ג דבזכות שנתרחקו מזנות יצאו ממצרים, וראיתי בקצור ס' גבורות ה' שכתב בפסקא זו דבתיבת פקד שאמר משה רמז להם כל הרפתקי דעדו עליהו דתיבת פקד הנעלם מאות פ"א הוא א' והנעלם מק' ו"פ והנעלם מאות ד' ל"ת רמז ת"ל שישבו במצרים פ"ו קושי השעבוד וא' שנה אחרונה שנצטרע מלך מצרים והיה שוחט התנוקות ע"כ דברי קצור גבורות ה'.

ולי ההדיוט אפשר לרמוז במ"ש הרב ש"ך ז"ל על התורה דאלהים הוא דין והוסיף ברחמי אחד על מגין אלהים שהוא פ"ו ונעשה פ"ז והוא גימטריא אני ה' שהוא גי' פ"ז וז"ש וזה לך האות כי אנכי שלחתיך ר"ל אות יתר על אלהים והוא גימטרי' אני ה' עכ"ד ובהא ניהא דהנעלם של פקד הוא ת"ל כנגד שני הגלות, ונשאר פ"ז שהוא גימטרי' אני ה' ובוה יצאו כדברי הרב ש"ך ז"ל.

ובאותות זה המטה וכו' אפשר במ"ש הרב עיר וקדיש מהר"ש הלוי בן אלקבץ כי פרעה היה קין וכתוב וישם ה' לקין אות והוא ניהו אות יוד ובוה האות יוד היה מתגאה פרעה, ונהפך לעשר מכות ומשו"ה לא הוזכרו כי אם עשר מכות אף שהיו מ' או נ' עכ"ד וכתב הרב ש"ך כי קין באתבש מטה עם הכולל וכו' ע"ש ואפשר דלהכי נחקקו עשר מכות במטה כמשז"ל לרמוז קין ביוד שהיה מתגאה אדר' אות י' כמנין עשר מכות וקין הוא מטה ושם י' מכות ביוד שהיה מתגאה וסמך אלו עשר מכות למה שאמר ובאותות זה המטה שדרש ביד חזקה שתיים וכו' אלו עשר מכות רומז על הארש טעם שפירט עשרה אף דהיו מ' או נ' למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה שעיקרן עשרה כנגד היוד שהיה מתגאה ודוק היטב.

אלו עשר מכות שהביא הקב"ה על המצריים במצרים, פירוש על המצריים לאפוקי ישראל דאמרו רז"ל דכמו רגע היו טועמים ישראל המכה ומסתלקת מהם והיינו דתנן עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים ועשרה על הים עשר